

Magyar Képzőművészeti Egyetem
Doktori Iskola

KITERJESZTETT PERCEPCIÓ

A fény művészeti kutatása

DLA értekezés tézisei

Szvet Tamás

2018

Témavezet :

Dr. habil, CSc. Beke László
művészettörténész, c. egyetemi tanár

TÉZISEK

A doktori értekezés a fény érzékelést és észlelést b vít hatásaival és lehet ségeivel foglalkozik. A fény, mint a percepció kiterjesztésének eszköze áll tehát a m vészeti kutatásom középpontjában, mely a vizuális érzékelés nélkülözhetetlen alapfeltételeként, lényegében egyenérték a látással és a láthatósággal. A fényhasználat ugyanakkor ó az elmúlt két évszázadban bekövetkezett drasztikus változásaival ó kihat és visszahat magára a percepcióra. Ez a folyamat ó véleményem szerint ó els sorban gyakorlatban figyelhet meg, és azok a m vészeti eredmények a leglátványosabb példái, melyek magával a fénnel foglalkoznak. A jelen kutatás ezt az alkotói fényirányítást tárja fel és úgy tekint az irányított fényre, mint az percepciót kiterjeszt és fejleszt médiumra. A gyakorlati kutatás folyamán a következ megállapításokra jutottam.:

1. FÉNY – mint az érzékelés és észlelés kutatása

A fény m vészeti, gyakorlati kutatásakor valójában maga az érzékelés és észlelés folyamata kerül feltárára, hiszen a fény szerepe ó a látás adekvát ingereként ó kulcs fontosságú ebben az összefügg folyamatban. A fénnel, mint médiummal folytatott alkotói munka tehát interdiszciplináris kutatásként értelmezhet , hiszen a vizuális érzékelés és észlelés kerül a m vek középpontjába. A fényhatások mélyebb megismerésén és azok tudatos irányításán keresztül kiterjeszthet vé vállnak az érzékelés és észlelés határai. A fény irányításával tehát, direkt módon hathatunk a vizuális folyamatra, melynek köszönhet en a percepció is b vül.

2. SZENZÁCIÓ – érzékelési határok; technikai bővítés

A szemet ér ingerek b vítése, a fény és a fényt alkalmazó vizuális érzékelésre ható technológiák segítségével, technikai szinten megoldható. Mindez megtörténhet egyrészt a puszta fény tudatos irányításával és fokozásával (pl. egy fényinstallációban), vagy egy technikai protézis segítségével. Mivel az emberi szem csak bizonyos spektrumot (valamint er sséget és méretet) képes befogadni, így a technikai b vítés el ször e problémák kiküszöbölésével és a valóság létez , de számunkra nem felfogható dimenzióinak a felfedezésével kezd dött. Ezt a folyamatot tovább b vítik az olyan ó napjainkban legújabbnak

tekinthető megoldások, mint például az ún. *Augmented Reality*¹ (kiterjesztett valóság) alkalmazás, amely a vizualizáció során, nemcsak a szem számára láthatatlan rétegeket jeleníti meg, de a hozzáadott (pl. virtuális) tartalmak láthatóvá tétele is megvalósítható.

3. PERCEPCIÓ – a fény észlelési hatásainak tudatos irányítása, kiterjesztés

Bár a fényeffektusok először az érzékelést stimulálják, céljuk mégis az észlelés (jeleket feldolgozó kognitív) folyamatára irányul. Az érzékelés határainak átlépése tehát csakis a percepcióra tett hatások megismerésén keresztül valósulhat meg. A létrehozott fényhatások vizsgálatakor két nagyobb terület körvonalazódik, ami a fény irányításával alakíthatóvá válik. A kiterjesztés egyik iránya a fény térérzékelést befolyásoló jellege, a másik az idő érzékelésre tett hatása.

A tér, a fényvel történő alakítása következtében (mint a fényhullamok hordozójaként), akár teljesen új vizuális jelleget kaphat. A tér észlelése tehát a fény irányításával módosítható, illetve más megoldásban a virtuális irányokba is kitérítendővé válik, mivel az anyagtalanság fény kiváló médium, a szintén anyagtalanság tartalmak (pl. az adatok és információk) vizualizálásához és azok térben való megjelenítéséhez.

Az idő, a természetes fényben eleve benne lévő érzet, mely a földön saját tengelye és a nap körüli forgásából és a fény beesési szögéből adódó, eltérő spektrumú, intenzitású változás. A mesterséges fény esetében ennek hiánya egy fix, változatlan, időtlen hatást eredményezhet. Ennek az állapotnak a tudatos irányítással az idő érzet nemcsak feloldható, de vizuálisan is mozgatható.

4. FÉNY – interakció, emlékezet

A tér-, és idő érzékelésbővítése fény alkalmazásával tehát technikailag megoldható, de a kiterjesztéshez, az észlelés kognitív folyamatának mozgósítása is szükséges. Ezen folyamatok alakítása érdekében a szem és a fény észlelésének megismerése céljából, a szem magát a nézőt kell a szem és a vizsgálódás középpontjába helyezni. Ez megvalósítható interaktív formák esetében, ahol a

¹ Az *Augmented Reality* (AR) egy 1968 óta folyamatosan fejlesztett, valós idejű alkalmazás, mellyel a valóságra helyezhető rá információ (kép, hang). A megtekintéshez egy vizualizáló technikai eszközre (pl.: mobileszközök) van szükség, melyen keresztül egyszerre látható a valódi és a virtuális tartalom. <https://www.igreet.co/brief-history-of-augmented-reality/> Letöltés:2017-10-26.

fény irányítójaként a megfigyelő, a saját észlelésének kutatójává válik. A cél az alkotói pozícióba emelésen kívül, egyfajta kutatói nézőpont felállítása, ahol a résztvevő maga térképezi fel saját észlelését. Ebben a szerepben a megfigyelő a passzívból egy aktív pozícióba kerül, ahol az egyéni látásmódja, amely egy gátló tényező elnyelődik. Az interakciót az alkalmazott technológia is képes erősíteni, bár az új eszközökkel való viszony egyénenként eltér, de az érdeklődés az új vizuális megoldások és alkalmazások iránt igen széleskörű. Véleményem szerint ezt a folyamatot a továbbiakban egy megfelelő tartalom juttathatja mélyebb szintre. Az interakció erősítéséhez tehát fontos egy olyan tematika, amely erősíti az élményt. Ennek egy lehetséges megoldása, ha a művészt személyesen érinti a befogadót. Azt állítom tehát, hogy a helyspecifikusság (tér) mellett, a közösség-centrikus témaválasztás, például a kollektív emlékezet (idő) összekapcsolása a fényjelenséggel és fényt alkalmazó vizuális technológiákkal erősíthetik az interakciót, melyből következően magát a percepció folyamatot is kiterjeszthetik.

* * *

A kutatás eredményeként, a gyakorlatban létrehozott műalkotások, és kiemelten pedig a mestermunka, és az elméleti feldolgozás is azt bizonyítják, hogy a fényvel folytatott művészeti kutatás, az érzékelés és észlelés változásának vizsgálataként, és a vizuális területet közvetlenül érintő új eszközök elemzésén keresztül számos eredménnyel jár. A kutatási kérdésre adott válaszként kijelentem, hogy a fényvel, és a legújabb vizualitást érintő fénytechnológiák segítségével erősíthető és kitágulhat a percepció, tehát az ez irányú alkotó-, és kutató tevékenység az érzékelés fejlesztésének lehetőségét hordozza.